

Адзначаецца алегарычнасць мовы аўтара даследуемага рамана «Мова», што з'яўляецца адметнай асаблівасцю прытчы. «Сям'я састарэла як схема адносінаў паміж людзьмі. Як толькі людзі прыдумалі кантрацэпцыю, яны пачалі сукупляцца з аднымі людзьмі (дзеля чыстага задавальнення), нараджаць дзяцей – з іншымі людзьмі (больш здаровымі носыбітамі геннага будаўнічага матэрыялу), а жыць – з трэцімі людзьмі (больш заможнымі, здольнымі забяспечыць высокі ўзровень бытавога камфорту). Адмерла класічная схема “тата+мама+дзіця”. А смаркатыя “пачуцці”, “каханне”, “пяшчота” сталі маральна састарэлымі». (В. Марціновіч «Мова», с. 48–49).

Віктар Марціновіч сваім творам папярэджвае нас аб тым, што калі мы не зменім сваіх адносінаў у дачыненні адзін да другога, то ў будучым страцім лепшыя духоўныя каштоўнасці, якімі надзелены людзі. На змену пяшчоце прыйдзе чэрствасць, каханне паміж людзьмі наогул знікне, адамруць такія хрысціянскія і духоўныя каштоўнасці, як сям'я і вернасць.

С. Ждановіч

МАДАЛЬНЫ ПРЭДЫКАТЫЎ *МОЖНА* І ЯГО АНГЛІЙСКІЯ КАРЭЛЯТЫ Ў ПЕРАКЛАДАХ

Беларускі прэдыкатыў *можна*, з'яўляючыся адным з ядзерных сродкаў поля знешняй магчымасці, ужываецца ў спалучэнні з інфінітывам і ўтварае безасабовы сказ. Значэнне сінтаксічнага часу і ладу ў такіх канструкцыях выражаецца нулявой звязкай або часавымі формамі. Цэнтральнае значэнне прэдыкатыва – ‘наяўнасць у свядомасці моўцы альтэрнатывы: *магчыма, Р і, магчыма, не Р*'.

Англійскімі адпаведнікамі беларускай лексемы *можна* з'яўляюцца мадальныя дзеясловы *may, have to, be to*, якія, побач з семай магчымасці, надаюць выказванню розныя дададковыя значэнні. Гэтыя адзінкі, спалучаючыся з формамі інфінітыва, утвараюць састаўны дзеяслоўны выказнік у двухсастаўным сказе.

Беларускі прэдыкатыў *можна* перакладаецца: 1) мадальным дзеясловам *might* (форма ўмоўнага ладу ад *may*) з семантыкай меркавання: *Папрасі там, каб пусцілі курэй пашукаць. Курэй, скажы, разагналі ўчора. – А што? Можна. – Ask them there to let us look for the hens. Say they chased them yesterday and they need fetched back. – Why not? Might work* (В. Быкаў); 2) мадальным дзеясловам *have to* у значэнні ‘адсутнасць неабходнасці’: *Ай, не хадзі, – ахвотна пагадзіўся паліцай. – Сёння можна і не ісці, немцы паехалі. – If it's work I'm not going. – “And don't you bother,” agreed the Polizei willingly. “The Germans have gone so now you don't have to”* (В. Быкаў); 3) мадальным дзеясловам *be to* з семантычнай характарыстыкай ‘абавязак, заснаваны на запланаванасці сітуацыі’: *Сапраўды, куды ж яе можна схавать тут? Мабыць жа, у хату нягожы, у хаце адразу знойдуць. – And where indeed was she to hide it? The hut probably was not the place for it. It would be found immediately there* (В. Быкаў).

Прэдыкатыў *можна* ў перакладах на англійскую мову замяняецца на кантэкстуальныя, лагічна звязаныя з ім мадальныя лексемы рознай семантыкі, якія надаюць выказванням разнастайныя адценні значэнняў: меркаванне, адсутнасць неабходнасці, абавязкі, заснаваныя на запланаванасці сітуацыі і інш. Падобныя лексіка-граматычныя трансфармацыі выказванняў з зыходнай беларускай лексэмай *можна* абумовілі пры перакладзе сінтаксічную перабудову сказа (з аднасастаўнага ў двухсастаўны), замены марфалагічнага парадку, дэтэрмінаваныя сэнсавай цэласнасцю тэксту, спецыфікай яго прагматычных характарыстык.

Гэтыя працэсы пацвярджаюць той факт, што ў беларускай мове прэдыкатыў *можна* мае шырокі дыяпазон функцыянавання. У англійскай мове яму адпавядаюць розныя мадальныя дзеясловы, у якіх семантыка магчымасці, згодна з кантэкстам, удакладняецца іх асноўнымі значэннямі.

А. Кузьміч

АСАБЛІВАСЦІ АДЛЮСТРАВАННЯ ВАЕННЫХ РЭАЛІЙ У ПРОЗЕ П. КОЛЯ

Вялікая Айчынная вайна пакінула глыбокі след у гісторыі і душах сведкаў тых падзей. Нацысцкая ідэалогія, услаўляючы арыўскую расу, мела антыгуманную скіраванасць у адносінах да іншых народаў. Халакост – адна з самых жахлівых старонак вайны. Гэтая тэма і дамінуе ў дакументальным рамане Паўля Коля «Найлепшыя прывітанні з Мінска».

Паўль Коль (1937 г.н.) – нямецкі пісьменнік і гісторык. Нарадзіўся ў Кёльне. Даследуе дзеянні групы германскіх армій «Цэнтр» падчас Другой сусветнай вайны, злачынствы вермахта і паліцыі на тэрыторыі Беларусі, гісторыю Мінскага гета.

Раман быў напісаны аўтарам на падставе шматлікіх гістарычных крыніц. Мастацкая форма перадачы матэрыялу дапамагае наблізіць чытача да той рэчаіснасці і патэнцыйна павялічвае аўдыторыю.

Твор незвычайны ўжо тым, што яго аўтар – немец. Той немец, які не баіцца праўды і шукае яе. Месца дзеяння – пераважна Мінск, разбураны, акупаваны, з падполлем, з такімі вядомымі асобамі, як Алена Мазанік і Марыя Осіпава.

Падзеі ў рамане разгортваюцца вакол сям’і нямецкіх яўрэяў Дойчманаў з Кёльна, дэпартаваных у Мінскае гета на працу і затым знішчаных. Ключавы герой Фелікс – журналіст-немец, сябар Дойчманаў, які выпадкова трапляе ў Мінск, каб працаваць у газеце, і спрабуе выратаваць яўрэйскую сям’ю ад немінучай смерці.

Не хаваючы жудасных фактаў бесчалавечнага стаўлення да мірных жыхароў і нямецкіх яўрэяў, П. Коль перадае сапраўдную атмасферу акупацыйнага часу, атмасферу страху і даносаў.